

Table of Contents

Table of Contents	1
Wprowadzenie do rachunkowości	2
Czym jest rachunkowość	2
Kogo obowiązują przepisy ustawy o rachunkowości	2
Najważniejsze pojęcia w ustawie o rachunkowości	3
Zasady rachunkowości	7

Wprowadzenie do rachunkowości

Cieszę się bardzo, że zdecydowaliście się wziąć udział w naszym e-kursie „Zrozumieć pełną księgowość”. Oto lekcja pierwsza – wprowadzenie do rachunkowości. Dowiedziecie się z niej, czym tak naprawdę jest rachunkowość, jaki jest jej zakres. Poznacie również jednostki, których dotyczą przepisy ustawy o rachunkowości. Omówimy najważniejsze definicje. Na koniec przyjrzymy się obowiązującym zasadom rachunkowości.

Droży Państwo, zaczynamy!

Czym jest rachunkowość

Aby zrozumieć pełną księgowość, na początek warto dowiedzieć się, czym jest rachunkowość i co wchodzi w jej skład.

Pomijając fundacje i pomocowe stowarzyszenia, z całą pewnością możemy stwierdzić, że celem każdego rodzaju działalności gospodarczej jest osiągnięcie zysków. Prowadzenie działalności, by przynosiło oczekiwane efekty, nie może być „zdaniem się na żywioł”. Musi być ono uporządkowane. Zamierzone efekty działalności można osiągnąć jedynie w sytuacji, gdy jest ona oparta na dokładnych danych dotyczących wykorzystywanych zasobów, przebiegu procesów gospodarczych i osiąganych wyników. Niezbędne w tym przypadku wydaje się stosowanie odpowiedniego systemu ewidencji gospodarczej. Jednym z pomocnych w tym zakresie systemów jest właśnie rachunkowość.

Podstawowym celem rachunkowości jest dostarczenie prawdziwego i rzetelnego obrazu przedstawiającego sytuację majątkową i finansową danego podmiotu gospodarczego. Przedmiotem rachunkowości będzie więc każde zdarzenie wyrażone w pieniądzu, które wpływa na zmianę sytuacji podmiotu, stan jego zasobów, a także jego wyniki. Podmiotami rachunkowości będą natomiast wszystkie jednostki, które muszą stosować przepisy ustawy o rachunkowości.

To właśnie ta ustawa reguluje podstawowe zasady rachunkowości i prowadzenia ksiąg rachunkowych w Polsce. Jej pełny tytuł to ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości. Ustawa określa nie tylko zasady rachunkowości ale również zasady wykonywania działalności gospodarczej w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Kogo obowiązują przepisy ustawy o rachunkowości

Wiemy już, czym jest rachunkowość. Sprawdźmy teraz, jakie podmioty mają obowiązek stosowania przepisów ustawy o rachunkowości.

Zgodnie z zapisem zawartym w samej ustawie regulacje ustawy o rachunkowości stosuje się do mających siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

1. spółek handlowych (osobowych i kapitałowych, w tym również w organizacji), a także innych osób prawnych, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego,
2. osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, spółek jawnych osób fizycznych, spółek partnerskich oraz przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2.000.000 euro,
3. przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, jeżeli na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku prowadzone były księgi rachunkowe,
4. jednostek organizacyjnych działających na podstawie Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o świadczeniu usług finansowania społecznościowego dla przedsięwzięć gospodarczych, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;
5. gmin, powiatów, województw i ich związków, a także:
 - a. państwowych, gminnych, powiatowych i wojewódzkich jednostek budżetowych,
 - b. gminnych, powiatowych i wojewódzkich zakładów budżetowych,
6. jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek, o których mowa wyżej w pkt 1 i 2,
7. oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
8. jednostek niewymienionych w pkt 1-7, jeżeli otrzymują one na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub funduszy celowych - od początku roku obrotowego, w którym dotacje lub subwencje zostały im przyznane.

Podkreślmy, że osoby fizyczne i pozostali przedsiębiorcy wymienieni w punkcie 2 mogą stosować zasady rachunkowości

określone ustawą również od początku następnego roku obrotowego, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy są niższe od równowartości w walucie polskiej 2 000 000 euro.

W tym przypadku osoby te lub ich wspólnicy przed rozpoczęciem roku obrotowego są obowiązani do zawiadomienia o tym urzędu skarbowego, właściwego w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym. Osoby fizyczne lub wspólnicy spółek cywilnych osób fizycznych mogą złożyć zawiadomienie na podstawie ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy.

Jak wynika z powyższych zapisów, w odniesieniu do części przedsiębiorców ustawa o rachunkowości wprowadza zwolnienie z obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych. Ze zwolnienia można jednak skorzystać pod warunkiem, że przychody netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy nie wyniosły więcej niż 2 000 000 euro.

Wyrażone w euro wielkości przelicza się na walutę polską po średnim kursie ogłoszonym przez Narodowy Bank Polski na pierwszy dzień roboczy października roku poprzedzającego rok obrotowy.

Biorąc pod uwagę to, że spotkaliśmy się właśnie na pierwszej lekcji związanej z rachunkowością, nie możemy nie wyjaśnić kilku najważniejszych pojęć, które co chwila będą się pojawiały przez cały czas trwania kursu. Oto one:

Najważniejsze pojęcia w ustawie o rachunkowości

Jednostki – podmioty i osoby określone w art. 3 ust. 1 ustawy o rachunkowości. Są to zatem te podmioty, których dotyczy ustawa o rachunkowości. Wymieniliśmy je wyżej.

Bank – jednostka działająca na podstawie przepisów Prawa bankowego.

Zakład ubezpieczeń – jednostka prowadząca działalność ubezpieczeniową na podstawie przepisów o działalności ubezpieczeniowej.

Udziały lub udziałowcy – rozumie się przez to także odpowiednio akcje lub akcjonariuszy.

Członek organu jednostki – osoba fizyczna pełniąca funkcję członka zarządu lub innego organu zarządzającego, członka rady nadzorczej lub innego organu nadzorującego, jak również innego organu administrującego jednostki, powołana do pełnienia tej funkcji zgodnie z postanowieniami umowy spółki, statutu albo innymi obowiązującymi jednostkę przepisami prawa.

Kierownik jednostki – członek zarządu lub innego organu zarządzającego, a jeżeli organ jest wieloosobowy – członkowie tego organu, z wyłączeniem pełnomocników ustanowionych przez jednostkę.

Za kierownika jednostki uważa się w przypadku:

- spółki jawnej i spółki cywilnej – wspólników prowadzących sprawę spółki,
- spółki partnerskiej – wspólników prowadzących sprawę spółki albo zarząd,
- spółki komandytowej i spółki komandytowo-akcyjnej – komplementariuszy prowadzących sprawę spółki,
- osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą – tę osobę (przepis ten stosuje się odpowiednio do osób wykonujących wolne zawody).

Za kierownika jednostki uważa się również likwidatora, a także syndyka lub zarządcę ustanowionego w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, albo osobę, o której mowa w art. 14 tej ustawy, która dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

Ćwiczenie

Sprawdź, jakie osoby wymienione w ustawie o zarządzie sukcesyjnym traktowane będą jako kierownik jednostki. Ustawę znajdziesz na stronach sejmu w dziale <http://prawo.sejm.gov.pl>

Organ zatwierdzający – organ, który zgodnie z obowiązującymi jednostkę przepisami prawa, statutem, umową lub na mocy prawa własności jest uprawniony do zatwierdzania sprawozdania finansowego jednostki.

W przypadku spółki osobowej, z wyjątkiem spółki komandytowo-akcyjnej, oraz spółki cywilnej przez organ zatwierdzający rozumie się jej wspólników.

Okres sprawozdawczy – okres, za który sporządza się sprawozdanie finansowe w trybie przewidzianym ustawą lub inne sprawozdania sporządzone na podstawie ksiąg rachunkowych.

Rok obrotowy – rok kalendarzowy lub inny okres trwający 12 kolejnych pełnych miesięcy kalendarzowych, stosowany również do celów podatkowych. Rok obrotowy lub jego zmiany określa statut albo umowa, na podstawie której utworzono jednostkę.

Jeżeli jednostka rozpoczęła działalność w drugiej połowie przyjętego roku obrotowego, to można księgi rachunkowe i sprawozdanie finansowe za ten okres połączyć z księgami rachunkowymi i sprawozdaniem finansowym za rok następujący.

W przypadku zmiany roku obrotowego pierwszy po zmianie rok obrotowy powinien być dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy.

Dzień bilansowy – dzień, na który jednostka sporządza sprawozdanie finansowe.

Przyjęte zasady (polityka) rachunkowości – wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także określone w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych.

Aktywa – kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych.

Aktywa trwałe – aktywa jednostki, które nie są zaliczane do aktywów obrotowych.

Wartości niematerialne i prawne – nabyte przez jednostkę, zaliczane do aktywów trwałych, prawa majątkowe nadające się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, przeznaczone do używania na potrzeby jednostki, a w szczególności:

- autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje,
- prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych,
- know-how.

W przypadku wartości niematerialnych i prawnych oddanych do używania na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub leasingu wartości niematerialne i prawne zalicza się do aktywów trwałych jednej ze stron umowy. Do wartości niematerialnych i prawnych zalicza się również nabytą wartość firmy oraz koszty zakończonych prac rozwojowych.

Środki trwałe – rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki. Zalicza się do nich w szczególności:

- nieruchomości, w tym grunty, prawo użytkowania wieczystego gruntu, budowle i budynki, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego,
- maszyny, urządzenia, środki transportu i inne rzeczy,
- ulepszenia w obcych środkach trwałych,
- inwentarz żywy.

Środki trwałe oddane do używania na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub leasingu zalicza się do aktywów trwałych jednej ze stron umowy.

Środki trwałe w budowie – zaliczane do aktywów trwałych środki trwałe w okresie ich budowy, montażu lub ulepszenia już istniejącego środka trwałego.

Inwestycje – aktywa posiadane przez jednostkę w celu osiągnięcia z nich korzyści ekonomicznych wynikających z przyrostu wartości tych aktywów, uzyskania przychodów w formie odsetek, dywidend (udziałów w zyskach) lub innych pożytków, w tym również z transakcji handlowej, a w szczególności aktywa finansowe oraz te nieruchomości i wartości niematerialne i prawne, które nie są użytkowane przez jednostkę, lecz są posiadane przez nią w celu osiągnięcia tych korzyści.

W przypadku zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji przez inwestycje rozumie się lokaty.

Aktywa obrotowe – ta część aktywów jednostki, które w przypadku:

- aktywów rzeczowych – są przeznaczone do zbycia lub zużycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub w ciągu normalnego cyklu operacyjnego właściwego dla danej działalności, jeżeli trwa on dłużej niż 12 miesięcy,
- aktywów finansowych – są płatne i wymagalne lub przeznaczone do zbycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego albo od daty ich założenia, wystawienia bądź nabycia, albo stanowią aktywa pieniężne,
- należności krótkoterminowych – obejmują ogół należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczonych do aktywów finansowych, a które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego,
- rozliczeń międzyokresowych – trwają nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Rzeczowe aktywa obrotowe – materiały nabyte w celu zużycia na własne potrzeby, wytworzone lub przetworzone przez

jednostkę produkty gotowe (wyroby i usługi) zdadne do sprzedaży albo w toku produkcji, półprodukty oraz towary nabyte w celu odprzedaży w stanie nieprzetworzonym.

Zobowiązania – wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki.

Rezerwy – zobowiązania, których termin wymagalności lub kwota nie są pewne.

Zobowiązania krótkoterminowe – ogół zobowiązań z tytułu dostaw i usług, a także całość lub ta część pozostałych zobowiązań, które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Instrumenty finansowe – kontrakt, który powoduje powstanie aktywów finansowych u jednej ze stron i zobowiązania finansowego albo instrumentu kapitałowego u drugiej ze stron, pod warunkiem że z kontraktu zawartego między dwiema lub więcej stronami jednoznacznie wynikają skutki gospodarcze, bez względu na to, czy wykonanie praw lub zobowiązań wynikających z kontraktu ma charakter bezwarunkowy albo warunkowy.

Do instrumentów finansowych nie zalicza się w szczególności:

- rezerw i aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
- umów o gwarancje finansowe, które ustalają wykonanie obowiązków z tytułu udzielonej gwarancji, w formie zapłacenia kwot odpowiadających stratom poniesionym przez beneficjenta na skutek niespłacenia wierzytelności przez dłużnika w wymaganym terminie,
- umów o przeniesienie praw z papierów wartościowych w okresie pomiędzy terminem zawarcia i rozliczenia transakcji, gdy wykonanie tych umów wymaga wydania papierów wartościowych w określonym terminie, również wtedy, gdy przeniesienie tych praw następuje w formie zapisu na rachunku papierów wartościowych, prowadzonym przez podmiot upoważniony na podstawie odrębnych przepisów,
- aktywów i zobowiązań z tytułu programów, z których wynikają udziały pracowników oraz innych osób związanych z jednostką w jej kapitałach lub w kapitałach innej jednostki z grupy kapitałowej, do której należy jednostka,
- umów połączenia spółek, z których wynikają obowiązki określone w art. 44b ust. 9.

Aktywa finansowe – aktywa pieniężne, instrumenty kapitałowe wyemitowane przez inne jednostki, a także wynikające z kontraktu prawo do otrzymania aktywów pieniężnych lub prawo do wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką na korzystnych warunkach.

Aktywa pieniężne – aktywa w formie krajowych środków płatniczych, walut obcych i dewiz. Do aktywów pieniężnych zalicza się również inne aktywa finansowe, w tym w szczególności naliczone odsetki od aktywów finansowych.

Jeżeli aktywa te są płatne lub wymagalne w ciągu 3 miesięcy od dnia ich otrzymania, wystawienia, nabycia lub założenia (lokaty), to na potrzeby rachunku przepływów pieniężnych zalicza się je do środków pieniężnych, chyba że ujmuje się je w przepływach z działalności inwestycyjnej (lokacyjnej).

Instrumenty kapitałowe – kontrakty, z których wynika prawo do majątku jednostki, pozostałego po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wszystkich wierzycieli, a także zobowiązanie się jednostki do wyemitowania lub dostarczenia własnych instrumentów kapitałowych, a w szczególności udziały, opcje na akcje własne lub warranty.

Zobowiązania finansowe – zobowiązanie jednostki do wydania aktywów finansowych albo do wymiany instrumentu finansowego z inną jednostką na niekorzystnych warunkach.

Zobowiązania warunkowe – obowiązek wykonania świadczeń, których powstanie jest uzależnione od zaistnienia określonych zdarzeń.

Aktywa netto – aktywa jednostki pomniejszone o zobowiązania, odpowiadające wartościowo kapitałowi (funduszowi) własnemu.

Przychody i zyski – rozumie się przez to uprawdopodobnione powstanie w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych o wiarygodnie określonej wartości w formie zwiększenia wartości aktywów albo zmniejszenia wartości zobowiązań, które doprowadzą do wzrostu kapitału własnego lub zmniejszenia jego niedoboru w inny sposób niż wniesienie środków przez udziałowców bądź właścicieli.

Koszty i straty – uprawdopodobnione zmniejszenia w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych o wiarygodnie określonej wartości w formie zmniejszenia wartości aktywów albo zwiększenia wartości zobowiązań i rezerw, które doprowadzą do zmniejszenia kapitału własnego lub zwiększenia jego niedoboru w inny sposób niż wycofanie środków przez udziałowców bądź właścicieli.

Pozostałe koszty i przychody operacyjne – koszty i przychody związane pośrednio z działalnością operacyjną jednostki, a w szczególności koszty i przychody związane:

- z działalnością socjalną,

- ze zbyciem środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, a także nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych zaliczonych do inwestycji,
- z utrzymaniem nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych zaliczonych do inwestycji, w tym także z aktualizacją wartości tych inwestycji, jak również z ich przekwalifikowaniem odpowiednio do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, jeżeli do wyceny inwestycji przyjęto cenę rynkową bądź inaczej określoną wartość godziwą,
- z odpisaniem należności i zobowiązań przedawnionych, umorzonych, nieściągalnych, z wyjątkiem należności i zobowiązań o charakterze publicznoprawnym nieobciążających kosztów,
- z utworzeniem i rozwiązaniem rezerw, z wyjątkiem rezerw związanych z operacjami finansowymi,
- z odpisami aktualizującymi wartość aktywów i ich korektami, z wyjątkiem odpisów obciążających koszty finansowe,
- z odszkodowaniami i karami,
- z przekazaniem lub otrzymaniem nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny aktywów, w tym także środków pieniężnych, na inne cele niż dopłaty do cen sprzedaży, nabycie lub wytworzenie środków trwałych, środków trwałych w budowie albo wartości niematerialnych i prawnych,
- ze zdarzeniami losowymi.

Straty i zyski nadzwyczajne – zyski i straty powstające w bankach, zakładach ubezpieczeń, zakładach reasekuracji oraz spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych na skutek zdarzeń trudnych do przewidzenia, poza działalnością operacyjną jednostki i niezwiązane z ogólnym ryzykiem jej prowadzenia.

Sprawowanie kontroli nad inną jednostką – zdolność jednostki do kierowania polityką finansową i operacyjną innej jednostki w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych z jej działalności.

Sprawowanie współkontroli nad inną jednostką – zdolność wspólnika jednostki współzależnej na równi z innymi wspólnikami, na zasadach określonych w zawartej pomiędzy nimi umowie, umowie spółki lub statucie, do kierowania polityką finansową i operacyjną tej jednostki w celu osiągnięcia wspólnie korzyści ekonomicznych z jej działalności.

Znaczący wpływ na inną jednostkę – niemająca znamion sprawowania kontroli lub współkontroli zdolność jednostki do wpływania na politykę finansową i operacyjną innej jednostki, w szczególności przez:

- udział w podejmowaniu decyzji w sprawie podziału zysku lub pokrycia straty, lub
- zasiadanie w organie zarządzającym, nadzorującym lub administrującym, lub
- przeprowadzanie istotnych transakcji z tą jednostką, lub
- udostępnianie tej jednostce informacji technicznych o zasadniczym znaczeniu dla jej działalności, lub
- możliwość powoływania i odwoływania członków organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących, lub
- posiadanie nie mniej niż 20% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej jednostki.

Jednostka dominująca – jednostka będąca spółką handlową lub przedsiębiorstwem państwowym, sprawującą kontrolę nad jednostką zależną, w szczególności:

- a. posiadającą bezpośrednio lub pośrednio większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym jednostki zależnej, także na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu, wykonującymi prawa głosu zgodnie z wolą jednostki dominującej, lub
- b. będącą udziałowcem jednostki zależnej i uprawnioną do kierowania polityką finansową i operacyjną tej jednostki zależnej w sposób samodzielny lub przez wyznaczone przez siebie osoby lub jednostki na podstawie umowy zawartej z innymi uprawnionymi do głosu, posiadającymi na podstawie statutu lub umowy spółki, łącznie z jednostką dominującą, większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym, lub
- c. będącą udziałowcem jednostki zależnej i uprawnioną do powoływania i odwoływania większości członków organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących tej jednostki zależnej, lub
- d. będącą udziałowcem jednostki zależnej, której więcej niż połowę składu organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących w poprzednim roku obrotowym, w ciągu bieżącego roku obrotowego i do czasu sporządzenia sprawozdania finansowego za bieżący rok obrotowy stanowią osoby powołane do pełnienia tych funkcji w rezultacie wykonywania przez jednostkę dominującą prawa głosu w organach tej jednostki zależnej, chyba że inna jednostka lub osoba ma w stosunku do tej jednostki zależnej prawa, o których mowa w lit. a, c lub e, lub
- e. będącą udziałowcem jednostki zależnej i uprawnioną do kierowania polityką finansową i operacyjną tej jednostki zależnej, na podstawie umowy zawartej z tą jednostką zależną albo statutu lub umowy tej jednostki zależnej;

Grupa kapitałowa – rozumie się przez to jednostkę dominującą wraz z jednostkami zależnymi.

Konsolidacja – łączenie sprawozdań finansowych jednostek tworzących grupę kapitałową przez sumowanie odpowiednich pozycji sprawozdań finansowych jednostki dominującej i jednostek zależnych, z uwzględnieniem niezbędnych wyłączeń i korekt.

Metoda praw własności – rozumie się przez to przyjętą przez jednostkę dominującą, wspólnika jednostki współzależnej lub znaczącego inwestora metodę wyceny udziałów w aktywach netto jednostki podporządkowanej, z uwzględnieniem wartości firmy albo ujemnej wartości firmy, ustalonych na dzień objęcia kontroli, współkontroli bądź wywierania znaczącego wpływu.

Wartość początkową udziału aktualizuje się na dzień bilansowy, na który sporządza się sprawozdanie finansowe, o zmiany wartości aktywów netto jednostki podporządkowanej, jakie nastąpiły w okresie sprawozdawczym, wynikające zarówno z osiągniętego wyniku finansowego, skorygowanego o odpis raty wartości firmy lub ujemnej wartości firmy przypadający na dany okres sprawozdawczy, jak i o wszelkie inne zmiany, w tym wynikające z rozliczeń z jednostką dominującą, współnikiem jednostki współzależnej lub znaczącym inwestorem.

Jak wiadomo, na świecie wszystko rządzi się swoimi prawami i regułami. Jest tak również w przypadku rachunkowości. Także ona ma swoje prawa. Ich cały zestaw nosi wspólne miano zasad rachunkowości. Zatrzymajmy się przy nich na kilka chwil.

Jedna z Czytelniczek napisała kiedyś do nas, że do zasad rachunkowości trzeba podchodzić z pokorą. Miała rację. Nieprzestrzeganie zasad może nas przecież narazić na wiele nieprzyjemnych, ale i niestety kosztownych konsekwencji. Zajmijmy się zatem tymi zasadami.

Zasady rachunkowości

Podstawową zasadą obowiązującą w rachunkowości jest **reguła memoriału**.

Polega ona na ujmowaniu w księgach rachunkowych oraz sprawozdaniu finansowym wszystkich zdarzeń gospodarczych dotyczących danego okresu. W księgach rachunkowych jednostki należy zatem ujmować wszystkie osiągnięte przychody oraz wszystkie poniesione koszty, związane z tymi przychodami. Warto dodać, że koszty muszą dotyczyć danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty. Jako przykład możemy wskazać rozliczenia wynagrodzeń, które w księgach rachunkowych ujmuje się w tym okresie, którego dotyczą, a nie w tym, w którym zostały wypłacone. O wynagrodzeniach wspominam tu jedynie sygnalizacyjnie, to zagadnienie omawiamy w innym miejscu.

Wszystkie osiągnięte przychody i związane z nimi koszty wpływają na wynik finansowy jednostki. Mówi o tym **zasada współmierności**. Koszty są bowiem współmierne z przychodami i tak należy je wykazywać. Oznacza to, że koszty poniesione w celu uzyskania przychodów muszą być ujmowane w księgach rachunkowych w tym samym okresie, w którym przychody te zostały osiągnięte. Zasada ta odnosi się przede wszystkim do kosztów bezpośrednich, np. kosztów związanych z wytworzeniem danego towaru.

Kolejną regułą, którą rządzi się rachunkowość, jest **zasada periodyzacji**. Wymaga ona, aby jednostka gospodarcza dokonywała podziału mających miejsce zdarzeń na okresy. Stąd właśnie nazwa zasady. Wyniki działalności muszą być ujmowane z podziałem na okresy. Przykładem będzie tu rok obrotowy i wchodzące w jego skład okresy sprawozdawcze.

Zasada ciągłości mówi natomiast o tym, że przyjęte metody postępowania należy stosować w sposób ciągły, dokonując w kolejnych latach obrotowych jednakowego grupowania operacji gospodarczych, wyceny aktywów i pasywów, w tym także dokonywania odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych, ustalania wyniku finansowego i sporządzania sprawozdań finansowych za kolejne lata, tak aby informacje z nich wynikające były porównywalne. Dodatkowo, wykazane w księgach rachunkowych na dzień ich zamknięcia stany aktywów i pasywów należy ująć w tej samej wysokości w otwartych na następny rok obrotowy księgach rachunkowych.

Warto podkreślić w tym miejscu, że dokonując wyboru rozwiązań w zakresie prowadzenia rachunkowości i dopasowując je do potrzeb jednostki, konieczne jest wyodrębnianie wszystkich zdarzeń mających wpływ na ocenę sytuacji finansowej i majątkowej jednostki, a także na jej wynik finansowy. W ramach przyjętych zasad można stosować pewne uproszczenia, jednakże tylko pod warunkiem, że nie wywierają one zbyt dużego wpływu na rzetelność obrazu jednostki. Mówi o tym **zasada istotności**.

Pamiętaj!

Stosując przepisy ustawy, jednostka kieruje się zasadą istotności. Informacje wykazywane w sprawozdaniu finansowym oraz skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym należy uznać za istotne, gdy ich pominięcie lub zniekształcenie może wpływać na decyzje podejmowane na ich podstawie przez użytkowników tych sprawozdań. Nie można uznać poszczególnych pozycji za nieistotne, jeżeli wszystkie nieistotne pozycje o podobnym charakterze łącznie uznaje się za istotne.

Zajmijmy się teraz **regułą ostrożnej wyceny**. Opisana jest ona w art. 7 ustawy o rachunkowości. Zgodnie z jego treścią poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się, stosując rzeczywiście poniesione na ich nabycie ceny, z zachowaniem zasady ostrożności.

W szczególności trzeba w tym zakresie uwzględnić następujące czynniki:

- zmniejszenia wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów, w tym również dokonywane w postaci amortyzacyjnych lub umorzeniowych,
- pozostałe przychody operacyjne i zyski nadzwyczajne,
- wszystkie poniesione pozostałe koszty operacyjne i straty nadzwyczajne,
- rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki różnych innych zdarzeń.

Warto dodać, że powyższe zdarzenia należy uwzględniać także wtedy, gdy zostaną one ujawnione między dniem bilansowym a dniem, w którym rzeczywiście następuje zamknięcie ksiąg rachunkowych – **to zasada wiernego obrazu**.

Na zakończenie wspomnijmy jeszcze o **zasadzie kontynuacji działalności**. Reguła ta zakłada, że jednostka będzie kontynuowała prowadzoną działalność gospodarczą w przyszłości w niezmienionym istotnie zakresie. Oczywiście trzeba pamiętać, że przyjęcie założenia o kontynuacji działalności nie może być sprzeczne ze stanem faktycznym. Zasada ta znajduje odzwierciedlenie w art. 5 ust. 2 ustawy o rachunkowości. W myśl tego artykułu przy stosowaniu przyjętych zasad (polityki) rachunkowości przyjmuje się założenie, że jednostka będzie kontynuowała w dającej się przewidzieć przyszłości działalność w niezmnieszonej istotnie zakresie, bez postawienia jej w stan likwidacji lub upadłości, chyba że jest to niezgodne ze stanem faktycznym bądź prawnym.

Ustalając zdolność jednostki do kontynuowania działalności, kierownik jednostki uwzględnia wszystkie informacje dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego, dotyczące dającej się przewidzieć przyszłości, obejmującej okres nie krótszy niż rok od dnia bilansowego.

Ćwiczenie

Przeczytaj starannie artykuły 1-8 ustawy o rachunkowości. Zwróć szczególną uwagę na słowniczek pojęć, używanych w ustawie. Zastanów się, które pojęcia znajdują zastosowanie w przypadku jednostek o niewielkim rozmiarze.

[Ustawa o rachunkowości - Artykuły 1-8](#)

I tak dotarliśmy wspólnie do końca lekcji. Dziękuję Wam bardzo.

Kolejną lekcję poświęcimy prowadzeniu ksiąg rachunkowych. Poznacie zasady ich prowadzenia i dowiedziecie się, czym jest dokumentacja księgowa. Wyjaśnimy również, kiedy trzeba otwierać i zamykać księgi rachunkowe, co wchodzi w ich skład, a także jak długo należy przechowywać dokumenty księgowe. Przybliżę Wam też, czym jest i jakim celom służy polityka rachunkowości jednostki.

**) Ilekroć mowa jest o ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej oznacza to ustawę o obecnej nazwie: Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw.*